

BUITEN

30^E JAARGANG N^O. 12

ZATERDAG 21 MAART 1936

EEN MODERNE BOEDDHISTISCHE PAGODE IN CAMBODJA (FRANSCH INDO-CHINA)

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

EEN MODERNE BOEDDHISTISCHE PAGODE IN CAMBODJA (FRANSCH INDO-CHINA), (ILL.)	BLZ. 133
DE JONGE HERDER. NAAR HET DUIJSCH VAN ERNST WIECHERT (SLOT)	BLZ. 134—135, 144
TOMATEN UIT EIGEN TUIN (GEÏLL.), DOOR G. KROMDIJK	BLZ. 136—137
ONZE WEGEN (GEÏLL.), DOOR F. KOSTER	BLZ. 137—139
ALS HET MAART WORDT (GEÏLL.), DOOR M. BARENDRECHT-HOEN	BLZ. 139—141
DE HAVEZATE „SINGRAVEN” (GEÏLL.), DOOR D.	BLZ. 141—143
ALOË VARIEGATA (GEÏLL.), DOOR G. KROMDIJK	BLZ. 142—143
ZONDAGSRUST OP EEN HOEVE TE OUDERKERK A/D IJSEL (ILL.)	BLZ. 144

*Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar Rokin 74—76, Amsterdam. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventueele terugzending.
Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, is verboden.*

DE JONGE HERDER

NAAR HET DUIJSCH VAN ERNST WIECHERT (Slot)

WANT nooit zou hij, waarvan koning Christoph in moedelooze oogenblikken sprak, er toe meehelpen om zijn kudde door het stof der wegen naar een oneigen, vreemde streek te drijven. Grijsaards en vrouwen en kinderen moesten dezen uitweg der verstootenen en zwakken maar kiezen. Maar zoo min als men de huizen van het dorp afbreken en in veiligheid brengen kon, zoo min mocht men met de kudde doen, als men met een steen kon doen. Want de kudde was niet slechts de trots van het dorp, niet slechts zijn rijkdom en zijn, zij het ook bescheiden, roem, de kudde was het dorp zelf, zijn meest innerlijk wezen — zij was als de geur der stroodaken en de rook der schoorsteenen en de lindengeur van het kerkhof. Iets onvergelykelijks en iets, dat op geenerlei wijze van dezen grond te verwijderen was.

Evenwel werd zoowel Michael, de geringste van het dorp, als koning Christoph, de belangrijkste, van alle beslissing ongevraagd ontheven. Want nog terwijl Christoph bevel gaf de dorpsstraat met ladderwagens en eggen te versperren, om daarmee de vijandelijke automobielen op te vangen, die, naar het gerucht ging, goud naar Rusland moesten brengen; nog terwijl de jeugd bevel kreeg, zich op bepaalde plaatsen te verzamelen, om niet bij een onverwacht oprukken van den vijand in diens handen te vallen; noch terwijl, onafhankelijk van dit alles en door onveranderlijke wetten geleid, de wagens naar de velden reden, om den vroegen oogst haastig binnen te brengen, vlamde op een namiddag de hemel boven de bosschen op, links zoowel als rechts van hen; klokken klepten luid op en verstomden en het verre dreunen van schoten sloeg, verwaaid door den wind, over de gemaaide velden, waar men de paarden uitspande, de wagens aflaadde en voor de huizen haastig en zinloos met huisraad vulde, terwijl de jonge Christoph te paard naar Michael gestuurd werd, om hem

te zeggen met de kudde naar den grooten weg te trekken, die voor de vlucht verder het land in alleen nog open scheen te zijn.

Doch Christoph kwam terug met de vreemde boodschap, dat Michaels kudde verdwenen en in veiligheid was, maar dat deze zelf, zooeven teruggekeerd van een verkenning, liet zeggen dat de dorpen rondom in brand stonden, dat hij het bosch en de kudde niet verlaten kon en wilde en dat hij de inwoners van het dorp verwachtte bij de turfgraverijen, om hen naar de schuilplaats te brengen, die hij voor hen had uitgezocht en waar geen Kozak ter wereld hen vinden zou. Hij had hun dringend aangeraden zich te haasten en stilte in acht te nemen en had Christoph als een betrouwbaren gids aangewezen.

In de drukte, die nu ontstond als gevolg van radeloosheid en ontsteltenis, besliste Michaels moeder het lot van het dorp, doordat zij, den hoofdhoek vastbindend en de hark over den schouder leggend, verklaarde, dat het nog steeds goed geweest was, te doen hetgeen Michael wilde, en dat zij in elk geval naar haar zoon ging, onverschillig wat het dorp besliste.

En zoo was reeds na een uur alles volgens Michaels wil gebeurd en waren menschen en paarden reeds aan den rand van het beschermende bosch, vanwaar zij nu, schuins af van den weg, stuk voor stuk — om geen groot spoor achter te laten —, achter de graverijen gebracht werden. Maar nog terwijl zij van daar, de vrouwen weenend, de kinderen stom en met angstige oogen, op de verlaten velden terugzagen, waar de neergeworpen schooven op hoopen lagen en het nog niet gemaaide koren in de zon glansde, flikkerde het achter den dorpsrand: lansen en sabels boven vreemde, bruine kleeding en kleine paarden en op hetzelfde oogenblik verscheen om den hoek van het bosch, voor allen zichtbaar, de mismakke gestalte der dochter van Torfjohann, luid weenend en een lam opjagend, dat dien morgen, als zijnde een beetje ziek, niet naar de kudde gekomen was en dat nu met overmoedige sprongen voor het meisje door de heide liep.

Zij begrepen allen, met ingehouden adem, wat dit jonge, dartele dier voor hun lot beteekende, en ook de dochter van Torfjohann, gewaarschuwd door een heimelijk teeken, bleef eerst besluiteloos staan, keek om zich heen, liet zich toen echter als vastgenageld op den grond vallen, waarna zij begon terug te kruipen.

Maar terwijl de menschen achter den boschrand reeds herademden, zonder nog te weten, of zij de ruiters zouden blijven waarnemen, dan wel zich in de beschutting van het bosch uit de voeten zouden maken, verloor het lam, toen het zijn meesteres niet meer zag, zijn zekerheid en begon, klaaglijk roepend, naar het dorp terug te keeren, waar het zijn stal en zijn vertrouwde leven wist.

Misschien ware het goed geweest, als Michaels moeder haar zoon eerder gezegd had, dat zij moe was en nu graag zou uitrusten op de plek, die hij haar verzoek vernam en ook het haastige in haar woorden niet missen kon, bleven zijn oogen toch onafgebroken op het zich langzaam verwijderende

lam gericht. Toen knikte hij Christoph toe, wees hem nog eens met de hand de te volgen richting, deed basthoorn en weitasch af, hield echter den slinger bij zich en verdween in het onderhout van den boschrand, waarbij hij zich naar de straat terug wendde, als had hij wel overlegd, dat op deze plek van het bosch geen levensteeken meer gezien mocht worden.

De jonge Christoph heeft later verteld, dat er in dezen blik van Michael, waarmee hij hem zijn taak aangewezen had, iets bijzonders gelegen had, dat hij die echter met zijn onhandige wijze om zich uit te drukken niet goed onder woorden kon brengen. Maar hij kon toch wel zóóveel zeggen, dat deze blik heel ernstig geweest was, met achter dezen ernst echter ook eenige blijmoedigheid en een glimp van droefheid. In dezen blik was de oude Michael geweest, zooals zij hem allen gekend hadden, maar naast hem had om zoo te zeggen reeds een andere Michael gestaan, dien niemand nog gekend had. Op andere wijze kon hij het niet zeggen.

Het gebeurde nu alles snel voor hun oogen. Tezelfder tijd, dat Michael, achter de uiterste punt van het bosch te voorschijn komend, het lam den weg trachtte af te snijden, zetten zich achter den boschrand drie ruiters in galop. Zij waren ver weg en hun paarden waren wel vermoeid, maar het lam bezorgde Michael veel last en ook toen hij het gevangen en over de schouders gelegd had, hinderde het hem in het loopen en het was te zien, dat hij struikelde, terwijl hij trachtte den boschrand te bereiken, die terzijde van de verborgen tegen de heide aan lag.

Toen gebeurde het, dat koning Christoph, die zag aankomen wat er gebeuren ging, zijn zelfbeheersching verloor en, de handen om de lippen leggend, „Laat los!” schreeuwde. Maar ook al had de vluchteling den kreet gehoord, het was hem toch niet mogelijk geweest, op dat oogenblik te gehoorzamen, want toen hij, nogmaals omziende, bemerkte dat de vervolgers op hem wonnen, bleef hij plotseling staan, den vijand toegewend, liet het lam van de schouders glijden, hield het met beide armen tegen de borst gedrukt en wachtte nu het komende af.

De ruiters, met taak en zorgen van een herder waarschijnlijk wel vertrouwd, schenen ook, toen zij hem bereikt hadden, geen spion of verkleeden soldaat in hem te vermoeden, en hadden blijkbaar slechts, eerst met onverstaanbare woorden en toen met duidelijke gebaren, verlangd dat hij het lam als een welkome buit voor het zadel van een hunner op het paard zou leggen.

Michael had echter geweigerd, een stap achteruit gedaan om hun toegrijpende handen te ontwijken en tenslotte, toen een der ruiters met een vloek den sabel uit de scheede gerukt en omhoog gezwaaid had, het lam op den grond laten glijden, den slinger gegrepen en den man, die hem bedreigde, waarschijnlijk tusschen de oogen getroffen, zoodat hij ruggelings van het paard gestort was.

Toen had een lanssteek hem in de borst getroffen en hem over het lam geworpen, waarboven hij, het bewustzijn verliezend, de geopende armen uitgebreid had.

Zij hadden toen den bewusteloozen kameraad op zijn paard getild, hadden het lam onder den doode

uitgetrokken, het op den zadelknop gelegd, en waren daarna langzaam, den wankelende tusschen hen in, teruggereeden, waarbij zij af en toe omgezien hadden, of uit de donkere bosschen niet een wreker of vervolger hen achterna kwam.

In de avondschemering hadden Christoph en zijn zoon den doode gehaald, op een baar van takken, evenals indertijd zijn vader uit het bosch thuisgebracht was. Zijn gezicht was vredig, door een stil lachje verhelderd en slechts om de uitgedoofde oogen lag een strenge ernst, als wees hij nog uit den dood verwijt en medelijden als ongepast af. Zijn moeder knielde naast hem, zonder tranen, en veegde met haar hoofddoek voorzichtig de smalle, roode streep weg, die tusschen zijn gesloten lippen lag.

Den volgenden dag trokken eigen troepen door het dorp, en achter de bosschen barstte de donder der kanonnen los, als een doffe ring, die hen omsloot en beschermde.

Hij was ook nog niet voorbij, toen zij Michael op het kerkhof van het dorp begroeven. Daar de dominee, door een sabelhouw voor de kerkdeur getroffen, niet had kunnen komen, hield meester Elwenspök naar oude zede van de streek de grafrede. Hij begon met de heldere en flinke stem, die zij allen, volwassenen en kinderen, van hem kenden, maar reeds na de eerste zinnen was het, als brak er iets in zijn borst, waarvoor hij plotseling de gevouwen handen bracht, en hij sprak zóó zacht, als stond hij voor een slapende inplaats van voor een doode.

Het was niet het vaderland geweest, zei hij, waarvoor deze jonge en edele mensch gevallen was, niet de keizer en niet een troon of altaar dezer aarde. Maar hij was voor het lam van den arme gevallen, waarvan in den Bijbel geschreven stond. En in dit lam van den arme waren nu voorzeker alle vaderlanden en kronen dezer wereld besloten, want geen herder dezer wereld kan iets verhevener beschoren zijn dan de dood voor het armste zijner kudde.

In zijn jonge leven was datgene geweest, waartoe anderen meestal zeventig of tachtig jaar noodig hadden: de strijd, de liefde en de dappere dood. En hij zelf, als oud man, bekende aan dit graf, dat de late en milde zon van zijn levensavond door dit kind tot hem gekomen was. Het vaderland echter, waarboven nu de donkere wolk van den oorlog en van bitteren, meedoogenloozen nood hing, kon door God niet ten ondergang gedoemd zijn, nadat diezelfde God in den armste en geringste van het land zulk een ziel gelegd had, als in dezen jongen herder had geglansd. En niets anders kon hij bidden aan dit jonge graf, dan dat de ziel van dezen doode ten allentijde over het dorp zoowel als over het gansche vaderland mocht zweven. Dan zou, in verre, komende tijden, wellicht als vanzelf het wezen van zulk een ziel alle landen doordringen en ertoe bijdragen, de heerschappij te vestigen van Hem, die het Lam Gods genoemd werd.

Het was niet te verwonderen, dat Christoph, als koning van het dorp, weende over den dood van hem, die een helper van zijn roem geweest was.

(Vervolg en slot op bladz. 144)

TOMATEN

TOMATEN UIT EIGEN TUIN

DOOR G. KROMDIJK

HET is nog niet zoo heel veel jaar geleden — zoo omstreeks 1900 — dat de tomatencultuur in ons land vrijwel niets te beteekenen had. Hier en daar werden ze op buitenplaatsen gekweekt, eensdeels voor de consumptie, anderdeels als sierplant. ☼ Langzamerhand wist de tomaat echter als consumptieartikel de markt te veroveren, zoodat reeds spoedig enkele kweekers hun kassen voor de teelt van tomaten gingen benutten. ☼ Naast de druiven behoren thans de tomaten tot de hoofdproducten van het Westland. Hoe zeer de cultuur vooruitging, demonstreeren de volgende cijfers overduidelijk: In 1928 werden 72 miljoen K.G. tomaten geëxporteerd, ten bedrage van f16.581.000. In 1929 en 1930, 80 miljoen K.G., respectievelijk voor een waarde van f16.427.000 en f19.034.000. In 1932 doet zich reeds de invloed gelden van de exportbelemmeringen, waardoor ook in 1934 en 1935 heel wat minder geëxporteerd wordt. In 1935 bedroeg de export 49 miljoen K.G. ten bedrage van f5.346.000, zoodat de totale waarde van den export sedert 1930 met bijna 72% is verminderd. De prijzen van de tomaten zijn de laatste jaren dan ook van dien aard, dat de kweeker ze er niet meer voor teelen kan. Van den totalen

aanvoer blijft slechts 10% in ons land voor eigen gebruik. Hoewel het gebruik van tomaten de laatste jaren wel sterk is toegenomen, kon er op de binnenlandsche markt nog heel wat meer gesleten worden, indien er een radicaal invoerverbod kwam voor alle tomaten, zoowel versch als tot puree verwerkt. ☼ Om den prijs behoeven liefhebbers dan ook geen tomaten in eigen tuin te kweken, doch het is precies als met andere groenten en vruchten: uit eigen tuin is alles veel lekkerder. Daar komt natuurlijk wel wat verbeelding bij, doch over het algemeen is het toch juist. De kweeker kijkt hoofdzakelijk naar soorten, die gemakkelijk in cultuur zijn, veel vruchten geven, en goed voor export zijn. De liefhebber let niet zoo zeer op kwantiteit, doch meer op kwaliteit, terwijl hij het groote voordeel heeft, de vruchten zoo lang te kunnen laten hangen, dat ze geheel rijp zijn, hetgeen voor export niet mogelijk is. ☼ De tomaat is afkomstig uit Zuid-Amerika en is in ons klimaat niet geschikt voor buitencultuur, althans niet om buiten uit te zaaien. Om echter toch buiten rijpe vruchten te oogsten, moet men vroeg in het voorjaar onder glas zaaien. Eind Maart, begin April kan men het zaad in den kouden bak uitstrooien. Het zaad komt vrij

spoedig op en zoodra de eerste ingesneden blaadjes zich vertoonen, moeten ze verspeend worden. Daar de jonge plantjes geneigd zijn snel te rekken, zet men ze tot aan de lobbladeren in den grond. Na eenigen tijd kunnen ze dan in kleine potjes gezet worden, om ze later nogmaals in een grooteren pot te verpotten. Eenmaal flink aan den groei moeten de ramen overdag hoog op gelucht worden, terwijl de bak 's nachts met een rietmat wordt afgedekt. Is men niet in de gelegenheid in den bak te zaaien, dan kan dit desnoods ook in potten of kistjes binnenshuis geschieden; men loopt echter het risico dat de jonge plantjes te ijl opgroeien. In dat geval kan men, zoo ongeveer half Mei, beter goed afgeharde planten van den kweeker koopen. Tomaten verdragen niet de minste vorst, en mogen daarom in geen geval voor half Mei uitgeplant worden. In het Westland kweekt men ze uitsluitend onder glas, daar de vollegronds-cultuur, buiten, te riskant voor den kweeker is. Daarom moet men in den liefhebberstuin ook het warmste, zonnigste plekje uitzoeken, bijv. tegen een schutting of muur op het zuiden. Men plant ze in een flink bemesten grond op een onderlingen afstand van 50 cm. Stevige stokken worden er bij geplaatst om den hoofdstengel geregeld aan te binden. Als regel laat men de plant alleen den hoofdstengel behouden. De zijscheuten, die uit de bladoksels ontstaan, worden steeds weggesneden, evenals de jonge scheuten aan den voet van de plant. Een goede tomatenplant mag slechts bestaan uit één hoofdstengel, bladeren en vrucht-trossen. Zelfs de scheuten, die aan het einde van een vrucht-tros ontstaan, moeten verwijderd worden. Zoodra de plant ongeveer één m. hoog is, snijdt men er den kop uit, waardoor alle groei-kracht aan de vruchten ten goede komt. Zijn de vruchten bijna volwassen, dan snijdt men ook een gedeelte van de bladeren weg, opdat het rijpen door de zon bespoedigd wordt. Goede soorten voor buiten zijn o.a. Deensche Export en Vahle Leader. De laatste jaren treden ook de fruitvormige soorten meer op den voorgrond, die zeer pittig en frisch van smaak zijn. Vooral de Peer- en Pruimvormige soorten zijn voor den liefhebberstuin heel geschikt.

VERFSTREEP IN HET MIDDEN VAN DEN WEG ALS GELEIDING VOOR HET VERKEER. DE BOCHTEN ZIJN BOVEN-DIEN MET LAGE WITTE PAALTJES AANGEDUID. IN HET LANDSCHAP ZIJN DEZE WEINIG STOREND

ONZE WEGEN

DOOR F. KOSTER

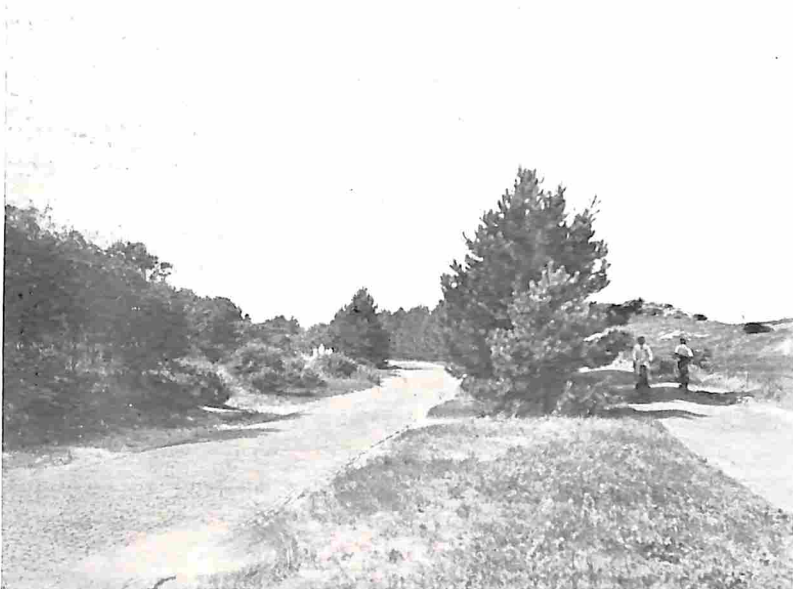
WEINIG wegen liepen er in ouden tijd door ons land. Zij waren even natuurlijk en bekoorlijk — want rekening houdende met de oorspronkelijke landschapsvormen — als de rivieren. Hier en daar vindt men resten van zulke wegen en rivieren, maar de omgeving, het landschaps-karakter van de aanliggende streek, is totaal veranderd. Overal vindt men de merkwaardige en vaak grootsche, maar toch meerendeels onaesthetische cultuurproducten der moderne industriële en technische beschaving van onzen tijd, het oude en oorspronkelijke landschap overwoekerend. Moderne wegen, moderne huisjes, leelijke palen, op sommige plaatsen van rijk natuurschoon in overgroot aantal, doen het oude Nederlandsche landschap moeilijk meer herkennen. Kostbare schoonheid is daardoor verloren gegaan. ☼ Deze gang van zaken was onvermijdelijk. De toenemende eischen van het snelverkeer, steeds meer versterkt door de ontwikkeling van het veelzijdige economische leven, drongen overheid en cultuurtechniek in deze richting. Het natuurschoon bleek een onbeduidende factor te zijn: de eischen der techniek en der economie prevaleerden. Dat er enorm veel geestelijk kapitaal verloren ging, besefte men nauwelijks. Zoo kreeg Nederland ook zijn weggennet, het land verdeelend in duizenden vakken en vakjes, afschuwelijk voor dengeen, die de oude toestanden kende — voor onze generatie, die er mee opgegroeid is, heel gewoon eigenlijk. Gelukkig wordt een steeds grooter aantal tijdgenooten zich bewust van hetgeen er aan schoonheid in ons land in de laatste eeuw verloren ging; zij roepen op tot bescherming van het natuur-, landschaps- en stedschoon; de Heemschutbeweging is zoo langzamerhand een cultuurstrooming van wijden omvang geworden, waaraan duizenden landgenooten, de een meer de ander minder, deelnemen. ☼ Doch wat beteekent

FRAAIER AANKLEEDING VAN DEN WEG IS BEZWAARLIJK DENKBAAR

het buiten-zijn zonder schoonheid? De gevoeligen onder ons ondervinden de disharmonie tusschen natuur en cultuur in ons eigen land en elders als een smartelijke ervaring. Niet het minst hebben de wegen daar schuld aan, of liever de cultuurtechnici, die tot hun aanleg besloten. Nu is het niet rechtvaardig om dezen daarvan een verwijt te maken. Hun geheele scholing en beroepsmentaliteit had slechts rekening te houden met de factoren techniek en geld; natuurwaardeering werd hun niet bijgebracht. Landschapsaesthetiek behoort niet bij hun opleiding. Natuurlijk waren en zijn er onder hen goede natuurvrienden, doch hoe konden deze enkelingen tegen den algemeenen stroom op? Waar waren de normen van natuurwaardeering, welke voor hen de onmisbare richtlijnen konden vormen; waar was de volksovertuiging met betrekking tot de handhaving der schoonheid van het landschap in de overheidsorganen, die het geld voor den aanleg der wegen fourneerden, zoo sterk, dat men den cultuurtechnici kon verzoeken schoonheid te sparen? Zoo langzaam gaat de overheid voorwaarts waar het betreft het vaststellen van normen voor schoonheidsbehoud! Zoo bij stukjes en beetjes. De plassenverordeningen van Zuid- en Noord-Holland en Groningen getuigen gelukkig van een rui-

meren geest. Steeds moet het particulier initiatief hier het voorbeeld geven, manen en dringen. Ten aanzien van onze wegen kan nu op een prachtig voorbeeld de aandacht worden gevestigd. Onlangs is een fraai geïllustreerde brochure verschenen, waarin ten behoeve van alle belanghebbenden en belangstellenden de bedoelde algemeene richtlijnen voor het behoud en het scheppen van schoonheid langs en op onze wegen voorkomen. Zij draagt den titel „De Weg

WEG DOOR HET DUIN, DIE VOORAL ALS ONTSPANNINGSWEG BETEEKENIS HEEFT, DE BEPLANTING IS AAN DEZE BEHOEFTE AANGEPAST

B U I T E N

in het Landschap", en is geschreven door ir. G. A. Overdijkink. De uitgave werd mogelijk gemaakt door de Vereniging A.N.W.B.

VIJF BORDEN AAN ÉÉN PAAL, VIER PALEN UITGESPAARD

PALENWEE. ELKE AANWIJZING HAAR EIGEN PAAL!

Het Nederlandsche Wegencongres, den A.N.W.B. en de Commissie „De Weg in het Landschap” van den Bond Heemschut. De schrijver, die houtvester is bij het Staatsboschbeheer, heeft kijk op de aesthetische wegenkwesties. Hij beziet den wegeaanleg van een synthetisch standpunt: alle factoren komen in zijn beschouwing in een harmonieuze ordening voor, dus zoowel de cultuurtechnische als de aesthetische. Voor hem geldt, dat hij het landschap met wegen en al niet koud en onbewogen beziet als de ingenieur, die alleen oog heeft voor het project, dat onder zijn leiding tot uitvoering moet komen, maar hij beziet een en ander „avec l'oeil de l'artiste et l'âme du poète”. De weg dient niet alleen een utiliteitsbelang te vertegenwoordigen, hij dient ook een schoonheidselement in ons landschap te vormen. Wel nu, in het wekken van sympathie voor dit denkbeeld is de voorlichting van ir. Overdijkink geheel geslaagd. Hij leert den niet deskundigen wegebouwer met de natuurschoonheid van de omgeving, hij wijst op de fouten en mogelijkheden van beplanting op en langs den weg, op de beteekenis van ruimte, licht en schaduw, op de misbruiken bij de plaatsing van palen en richtingwijzers, kortom op de honderd en één bijzonderheden, welke tegenwoordig bij den wegeaanleg aan de orde komen. Een algemeen schema kan men de brochure niet noemen, wanneer men daarin richtlijnen meent te vinden, welke voor alle wegen gelden. Een dergelijk schema is eenvoudig niet mogelijk, omdat elke weg weer zijn eigen karakter en milieu bezit, aparte moeilijkheden oplevert. Doch wel geeft het boekje den algemeenen geest weer, waarin de wegeaanleg voortaan in ons land dient te geschieden. Het helpt een nieuwe meening bij het publiek vormen, hetgeen zeker niet overbodig mag heeten. Doch vooral zal het nuttig kunnen zijn voor de technici, die de wegen ontwerpen en aanleggen. Deze gids doet hun de wegen ontwerpen en aanleggen. — en ja, ook die van goed-aangelegde en aangekleede wegen! — beter zien, met grootere scherppte en ge-

GROOTE VERKEERSWEG MET LANDELIJKE
OMGEVING

voeligheid. Wanneer men zich maar eerst een en ander bewust is, komt de behoefte aan de artistieke verzorging vanzelf, en dan merkt men ook heel spoedig, dat met uiterst eenvoudige middelen veel te bereiken valt. Dit geldt trouwens ook voor ontginners en uitvoerders van ontwateringswerkzaamheden — maar voor dezen is zoo'n algemeen voorlichtende brochure als „De Weg in het Landschap” nog niet verschenen. ☞ En hoe nuttig zoo'n voorlichting is, bleek juist den laatsten tijd. Op de Noord-Veluwe zou een weg door prachtig natuurschoon worden aangelegd, hetgeen onvermijdelijk schending van het landschap zou beteekenen, nabij Nijmegen zou de fraaie weg bij Groesbeek op bedenkelijke wijze worden „opgeknaapt”. Gelukkig heeft tijdig ingrijpen van de wegenaesthetici uitvoering der plannen op de N. Veluwe weten te voorkomen; voor het tweede project schijnt ook een goede oplossing te zijn gevonden. Zou dit twintig jaar geleden mogelijk zijn geweest? ☞ Wel nu, de brochure van ir. Overdijkink brengt ons plotseling een jaar of tien vooruit. Laat ons hopen, dat al degenen, voor wie zij bestemd is, niet te langzaam volgen. Het verschijnen valt overigens samen met een andere gelukkige gebeurtenis op het terrein der wegenverzorging: de benoeming van ir. dr. L. Wentholt tot hoofdingenieur-directeur van Wegen bij het departement van Waterstaat. Uit zijn onlangs voor den tienden Monumentendag gehouden rede over „Waterstaatswerken en Natuurschoon” is wel duidelijk gebleken, dat bij hem de landschapsaesthetische belangen veilig zijn. Het onder zijn leiding aangelegde Twenthe-Rijnkanaal ligt daar als een symptoom van de nieuwe landschapsverzorging, zooals die door de Heemschutbeweging wordt beoogd. Behalve voor de wateren kan dit voorbeeld ook dienen voor onze wegen. ☞ Om met dr. Thijsse, die een kernachtig woord vooraf bij de brochure schreef, te spreken: bij ernstig streven en goed inzicht kan veel onheil worden voorkomen. ☞ Bij onze wegen zéker!¹⁾

1) De afb. bij dit artikel zijn ontleend aan de brochure „De Weg in het Landschap”, uitg. der Ver. „Het Nederlandsche Wegencongres”, Parkstraat 18, 's Gravenhage.

DIONYSUS, tyran van Syracuse, vroeg den filosoof Aristippus, waarom de filosofen zoo dikwijls den vorsten hun opwachting maakten en niet de vorsten den filosofen. ☞ „Dat komt, omdat de filosofen honger hebben, de vorsten niet,” was het antwoord.

Als het Maart wordt

DOOR M. BARENDRECHT—HOEN

EEN en twintig Maart! Datum van het eerste Kievitsei, tijd dat de zanglijster gaat broeden, en dat de eerste tiftjafzang wordt gehoord. ☞ Als het 21 Maart wordt . . . Dit zeggen wij als het in Februari eindelijk winter is geworden en we onze schaatsen opzoeken, niet met hetzelfde enthousiasme waarmee we dat gedaan zouden hebben in December of vlak na Nieuwjaar. Als het 21 Maart wordt . . . en dan stellen we ons voor dat nu dit voorjaar toch alles eens van een leien dakje zal gaan, dat de kastanjes op tijd zullen uitloopen, dat de crocussen niet te laat boven den grond zullen komen, dat het speenkruid gauw gaat bloeien en dat er in de slootjes spoedig kikkerdril en salamanders zijn te zien. In den regel gebeurt veel hiervan echter pas in April, soms zelfs tegen het einde van die maand, maar dat neemt niet weg dat de klank „Maart” toch iets lenteachtigs heeft. En niettegenstaande alle teleurstelling die zij jaar op jaar brengt, niettegenstaande het gras in de wei, dat den heelen winter zoo frisch van kleur bleef, juist in deze maand nog vaal en grijs wordt, brengt Maart heel veel nieuwe dingen. ☞ Daar is ten allereerste de iep. Ieder jaar opnieuw is het een groote vreugde te zien hoe in Januari de takken beginnen te kleuren, hoe het allereerste begin van de roode bloemen al zichtbaar wordt en hoe ze gedurende Februari vorderen, hoe ze steeds duidelijker gaan

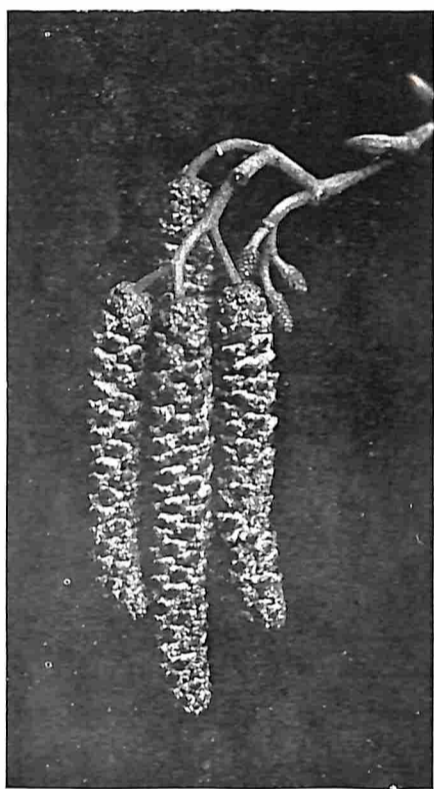
DEZELFDE WEG ALS DE AFB. HIERBOVEN,
DOCH 180° GEDRAAID!

afsteken tegen een onverwachts blauwe lucht en hoe ze dan eindelijk in Maart open barsten. Eigenlijk zijn die nog dichte knoppen mooier dan de open bloemen, want deze hebben hun mooien rooden gloed verloren. Ze bestaan uit een propje witte meeldraden met roode helmknoppen en geven het geheel een bruinige tint, ze maken den boom warriger, totdat na eenigen tijd de bloeitijd voorbij is en de vruchtjes langzaam rijpen. Dan schijnt het

BEPLANTING, DIE ZICH GOED AAN HET KARAKTER VAN
HET LANDSCHAP AANPAST

alsof de iepen heel voorlijk en vroeg in 't blad zullen steken, maar alles blijkt loos alarm te zijn, want bij duizenden waaien die nieuwe „blaadjes” op den grond. Het zijn de ronde vruchtjes, de „dubbel-tjes” die uit den boom geschud en door den wind op groote hoopen geblazen worden. ☼ Iedere stadsbewoner moest eigenlijk trotsch op zijn iepen zijn, want gedurende het heele jaar zijn ze een sieraad van zijn woonplaats. 's Zomers geven ze langs de grachten hun schaduw, in den herfst verkleuren ze tot diepe tinten en al vroeg in het jaar komt in de warrige twijgen weer de roode gloed der bloemproppen, die weer wordt opgevolgd door het lichte groen der vruchtjes en eindelijk door de blaadjes. En dat alles brengt Maart met zijn grilligheid, zijn buien en kou. Maar er is nog een andere boom, die zich aan Maartsche kuren niet stoort: de els. Roestbruin, rossig of geel hangen zijn katjes boven de sloot, één tip met den vinger

DRIEMEELDRAAD-EN(RECHTS)
DRIESTEMPERKATJES VAN DEN
ELS

en een heldergeel wolkje waait uit het katje, om op de miniatuurkleine stamperbloemen terecht te komen. Aan zoo'n bloeienden els is in Maart heel veel te zien. Allereerst zijn er de lange, losse meeldraadkatjes, die bij de minste aanraking gaan stuiven. Langen tijd waren het harde rolletjes, stijf en onelegant, maar zoodra ze gaan bloeien, worden ze als slangetjes zoo los, totdat ze, uitgebloeid, tenslotte uit den boom vallen. Het kan wel gebeuren, vooral wanneer het voorjaar laat is, en er weinig bloeiende planten in de buurt zijn, de tuinen nog weinig bieden, dat deze elzen druk bezocht worden door talrijke honingbijen, die hier natuurlijk geen honing maar stuifmeel komen halen. Zelf ontdekten wij eens, door het hooge gezoom dat er klonk boven ons hoofd, honderden bijen in zoo'n elzenkroon. Inplaats van de, nog niet bloeiende of geplunderde wilgen, bezoeken de bijen waarschijnlijk de stuifmeelrijke elzen en het zou wel aardig zijn eens te kijken hoe de dieren het aanleggen en of het hun werkelijk gelukt stuifmeel te verzamelen, want de elzekatjes zijn natuurlijk heel anders van bouw dan de wilgekatjes en bovendien in het geheel niet op insectenbezoek ingericht. Een constateeren van bijen in een els beteekent dus nog niet dat de dieren er stuifmeel vandaan halen, wel dat ze het er komen zoeken. Een aardig werk om hier in het voorjaar eens op te letten. ☼ Dan hangen er in den els nog de houtige proppen, die de oranje vruchtjes hebben gedragen, al sedert langen tijd weggepikt door vinken en sijsjes. Over een poos, als het stuifmeel op de stamperkatjes is terecht gekomen, zullen ook deze weer uitgroeien

tot de be-
k e n d e
z w a r t e
prop-
pen.
Prachtig is
het wan-
neer aan
deze elzen,
beladen
met twee
soorten
katjes en
proppen,
ook nog
de blad-

BLOEIEND KLEIN HOEFBLAD

knoppen opengaan en de frischgroene, nog scherp gevouwen blaadjes zich gaan ontplooien. ☼ Als de elzen goed en wel hun stuifmeel de lucht inzenden, beginnen ook de wilgen, die langen tijd — omdat hun grijze pruikjes te veel de aandacht trokken — hun leven niet zeker waren. Tijdens hun bloeitijd zijn ze gelukkig voor menschen veilig, want deze zijn alleen op het zilverige pluus belust, niet op de gele meeldraadbloemen die er door heensteken. Ze zijn het dorado voor het uitvliegend bijenvolk. Bij tientallen zitten ze op de heldergele, mannelijke katjes en de grijzige vrouwelijke bloemen en wanneer het buiten even afkoelt zijn ze gedwongen daar den geheelen nacht te blijven zitten. We zagen in Zuid-Limburg op een helling naar het Zuiden eens tientallen bijen, die daar op de wilgen door plotseling invallende kou waren verrast en aangezien er talrijke soorten onder hen waren, graafbijtjes, metselbijtjes en ook enkele parasieten onder de bijensoorten, was onze dag goed! Te meer daar we de insecten zoo maar van de wilgen konden afplukken! Maar niet altijd zijn we zoo gelukkig: het gebeurt ook wel eens dat bijna alle takken met bloeiende katjes zijn afgerukt en dat er hoog in den boom om de laatst overgeblevenen een paar mooie hommels rondvliegen, te hoog om hen te kunnen bereiken met het net. ☼ Iepen, elzen en wilgen, ze worden opgevolgd door de kornoelje, door den populier, die in April alle uitgebloeide katjes als vuurroode rolletjes op den grond strooit en dan volgen al gauw sleedoorn en andere struiken. Als het Maart wordt . . . Het kan gebeuren

Foto C. A. v. d. Gen

BLOEIENDE IEPE

dat veel van de beloften der lente nog niet in vervulling gaan, maar iep, els en wilg laten ons zeker niet in den steek, het Klein Hoefblad zal toch wel

bloeien en ook de viooltjes zullende Maartsche buien wel trotseeren, zoodat, als het al te veel tegenloopt, wij aan hen troost genoeg hebben.

DE HAVEZATE „SINGRAVEN”

Nu thans in Nederland gelukkig meer aandacht aan het cultureele belang, verbonden aan het behoud van het nog overgebleven natuurschoon wordt geschonken, hetgeen ook door de Regeering wordt erkend in den vorm van fiscale opofferingen van haar kant, welke echter helaas de Engelsche in de verste verte niet kunnen benaderen, wil ik trachten deze aandacht te vergrooten, door te verwijzen naar een stuk

„natuur”, dat ver van het onrustig gedoe onzer groote Hollandsche steden, in het oosten van ons land, wordt aange troffen en daardoor misschien minder bekend is. ☼ Immers, aanzien doet gedenken. ☼ Liefde voor de natuur kan niet worden verkregen, als men met die natuur geen kennis heeft gemaakt. ☼ Niet iedereen is in de gelegenheid geweest een kijkje te nemen in het oevergebied van het rivierviertje de Dinkel, een waterloop, zich in grillige bochten een weg banend door een zeer afwisselend landschap, in droge tijden meer een kabbelende beek, maar in natte perioden een stroom, die in woeste vaart het water Noordwaarts stuwt, en alles wat niet hoog gelegen is, verzwelgt. ☼

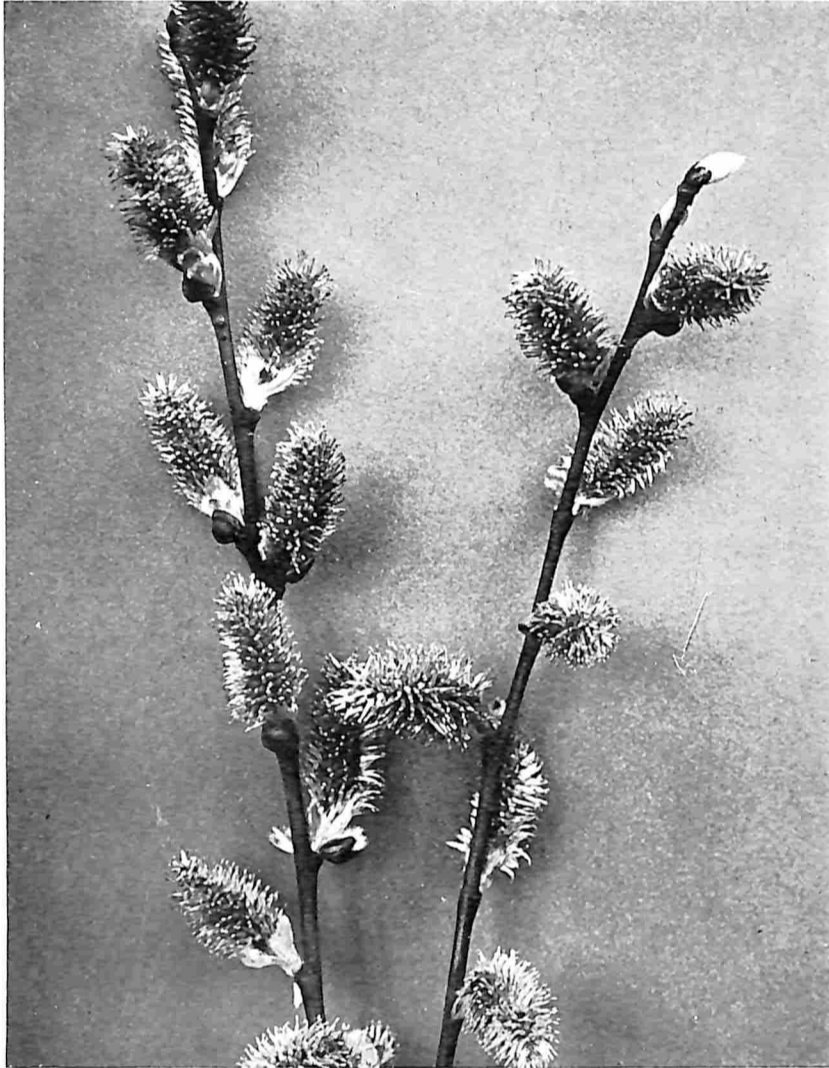
Aan dit rivierviertje nu ligt, niet ver van het dorp Denekamp, „Singraven”, waarvan reeds in aloude tijden (1381), gewag wordt gemaakt, en dat tot 1829 door diverse adellijke geslachten werd bewoond. Mede ten gevolge van het optreden van kortzichtigen, die met vreugde de „sans culottes” en daarmee de Fransche overheersching hadden ingehaald, waren echter de financiën zoodanig geruïneerd, dat tenslotte alom slechts de aandacht moest worden bepaald tot het herstel van het financieel evenwicht, en men daardoor het eene landgoed na het andere ombarmhartig zag vernietigen, waarmede, van zelfsprekend, tevens veel natuurschoon verloren ging. ☼ Toen dan ook in 1829 de verkoop van het — zeer vervallen — „Singraven” werd aangekondigd, leek het wel of het doodvonnis over dit brok natuurschoon was uitgesproken. ☼ Gelukkig kocht echter de energieke Mr J. F. Roessingh Udink de havezate, vergrootte het huis en grondbezit, en deed veel tot verfraaiing van het landgoed. Zijn opvolger trachtte in zijn voetstappen te treden, en ver-

grootte wederom het huis, maar was helaas genoodzaakt in 1858 voor f 90.00 aan prachtig zwaar houtgewas te kappen, waardoor het landgoed toen veel schoons moest inboeten. Na den dood van diens opvolger, J. A. Roessingh Udink, kwam het wederom tot een publieke veiling; op een somberen Septemberdag in 1915 zou de beslissing vallen. ☼ In de stampvolle, met rook gevulde gelagkamer werden de condities nog eens,

door het geroezemoes in de zaal maar half verstaanbaar, voorgelezen.

☼ Hoe zou het afloopen? Voor groote complexen vindt men maar zelden liefhebbers, vooral in een afgelegen streek. ☼ Daar klinkt de stem van den afslager..., elk geluid verstomt..., men kan een speld hooren vallen...

☼ In doodsche stilte wordende hoogingen aangehoord, slechts schoorvoetend komt er uit een hoek van de zaal een hooger bod. Het gaat mis, hoort men een natuur liefhebber met een zucht fluisteren. ☼ Het „een maal”, heeft reeds weerklonken, maar vlak daarop volgt uit een anderen hoek een hooger bod, en regelmatig betwisten nu twee gegadigden elkaar den voorrang; zacht hoort men het geroezemoes in de zaal aanzwellen. Menigeen valt een pak van

VROUWELIJKE WILGENKATJES (STAMPERKATJES)

het hart; al is men geen gegadigde, toch heeft men interesse in eene dergelijke gebeurtenis, zoo belangrijk voor de geheele streek. ☼ De slag valt, en gelijktijdig breekt voor één oogenblik de zon door het wolk- en rookgordijn. ☼ Het landgoed is gered... In de zaal groote belangstelling... Wie is de koper?... ☼ Later bleken zij het te zijn, die thans met zoo doorslaande bewijzen hebben getoond, er alles voor over te hebben, om het landgoed niet alleen te behouden, maar zóó buitengewoon te verfraaien, dat men daar thans vindt een stuk natuurschoon, hetwelk niet alleen behoort te worden besproken, maar ook te worden bezocht. Het is mij niet bekend, of het noemen van den naam van Mr J. A. Laan den tegenwoordigen eigenaar ook onaangenaam is; hij, die in een groot prachtwerk (in 4 deelen), dat hij over „Singraven” in 1934 liet uitgeven, zoo bescheiden was voor alles wat hij en zijn thans overleden zuster voor het landgoed deden, zelfs hun namen niet te memoreeren; maar ik waag het er

Foto W. H. Dingeldein

HUIZE SINGRAVEN DENEKAMP

maar op in deze misschien onbescheiden te zijn. ☼ Komende van Denekamp leidt een zeer breede, majestueuse laan den wandelaar recht op het statige huis aan. ☼ Ter weerszijden van deze laan een paar prachtige gebeeldhouwde zandsteen vazen op voetstukken. Zoo nadert men het gebouw, dat eenige jaren geleden een nieuwen zandsteen gevel kreeg ter vervanging van den ouden, die naar den smaak van dien tijd in 1858 „keurig netjes”, van cement-pleisterwerk werd voorzien. ☼ Jammer, dat het gebouw „wat in den grond zit”, maar hieraan zal helaas wel niets te veranderen zijn geweest, daar de Dinkel, die vlak langs het huis stroomt, een zeer hoog peil heeft, zoodat afgraven van den bodem, om het huis een hooger aspect te geven, wel uitgesloten geweest zal zijn. ☼ Slaan we bij de poort voor het huis rechts af, dan treffen we daar om den watermolen een prachtig stuk natuurschoon aan, waarvan de afb. op de volgende bladzijde getuigt. ☼ Daar worden de statige kruinen van de eiken woudreuzen in het heldere water van de Dinkel weerspiegeld. Het is hier een plekje, dat reeds Hobbema zóó inspireerde, dat hij er drie prachtige schilderstukken van vervaardigde, waarvan er een in „het Louvre” te Parijs en de twee andere in „the National Galery” te Londen kunnen worden bewonderd. Stroomafwaarts kronkelt het riviertje, ter weerszijden beboscht, met prachtige doorkijkjes zich Noordwaarts. In het voorjaar is er langs de lage oevers daar ter plaatse een flora, waar-

den zomer met hun golvend goudgeel koren zulk een eigenaardige bekoring hebben. overal omzoomd door onregelmatige boomgroepen, waartusschen dan de fel roode kleur der daken dezer huizen ons hier en daar door het groen tegenblinkt. Een beeld van weldadig aandoende rust. Helaas ontbreekt ons de plaatsruimte om deze mooie omgeving ten volle te beschrijven. ☼ Natuurlijk heerschen hier tusschen landheer en pachters nog de rustige patriarchale verhoudingen, zooals die gelukkig ook elders nog op alle groote landgoederen worden aangetroffen. ☼ Maar plotseling hebben zich boven de hoofden van hen, die in Nederland het natuurschoon in stand houden, zwarte wolken samengepakt. ☼ Waarde lezers, ziet maar rond en geeft zelf het antwoord wie het zijn, die het natuurschoon in Uw eigen omgeving in stand houden. Natuurlijk blijven hier buiten beschouwing de verdienstelijke

van men in „Holland” jaloersch zou zijn. ☼ In tegenstelling met bijna overal in ons vaderland, waar boer en boom gezwoeren vijanden zijn, is er hier naar gestreefd de hand te houden aan het oude volksgebruik in deze streek, om rond de boerenwoningen beplanting te hebben. Alle gebouwen op dit landgoed worden opgetrokken of hersteld in de oude materialen, handvormsteen, roode Hollandsche pannen en riet en natuurlijk, voor zoover de tegenwoordige begrippen van het moderne landbouwbedrijf het toelaten, ook in de bekende Twentsche vormen gehouden. Alom bouwakkers, die in

Foto W. H. Dingeldein

DE SCHIPHORSTBRUG OP HET LANDGOED SINGRAVEN

beheerders van Vereenigingen tot behoud van het Natuurschoon, het Gooische Natuurreserveaat e.a. ☼ Nu, in een tijd waar zelfs goed doordachte, voor tijdelijk genomen crisismaatregelen telkens in de praktijk niet blijken te voldoen, komt een pachtwet in behandeling, die n.b. in deze periode van tasten in het onzekere eene definitieve regeling bedoelt. Een wet, waarin met het natuurschoon totaal geen rekening wordt gehouden, en waarin men de instandhouders er van zelfs met geen sprankje van zonneschijn tegemoet treedt. Een wet waarin alle verpachters, dus ook bovengenoemde, zullen worden behandeld als Nederlanders waarvoor men geen égarde behoeft te hebben, als woekeraars, op wier belangen niet meer behoeft te worden gelet, terwijl voor alle minderwaardige pachters de deur wijd wordt opengezet om de verpachters, bovenbedoeld, op alle mogelijke manieren te hinderen, onder het motto: „Wat maak je me?” Een wet zelfs in strijd met Art. 4 van de Grondwet, waarin alle burgers eene gelijke behandeling voor de wet wordt gewaarborgd. ☼ Is het dan niet natuurlijk, dat deze verpachters, die vaak met de grootste opofferingen hun bezitting in stand trachten te houden en die in de toekomst voortdurend de kans zullen loopen om in rechtszaken en in allerhande strubbelingen te worden betrokken, getergd moeete leven in een omgeving, waar zij zelfs zijn blootgesteld aan mogelijke onhebbelijk-

Foto W. H. Dingeldein

DE DINKEL BIJ DEN WATERMOLEN VAN SINGRAVEN

heden dezer slechte elementen, er het bijltje bij zullen neerleggen, hun landgoed zullen verkoopen, waar het dan net mede zal gaan, als met het groote landgoed „de Rollocate” a/d Dedemsvaart, met zijn waterpartijen en prachtig geboomte, dat eenige jaren geleden in perceelen werd verkocht, en waarvan na twee jaar niets overbleef, dan eene troosteloze woestenij, zonder boom of struik, bezaaid met onoogelijke „nieuwbouw”, ontsproten aan het brein van boerentimmerlieden. ☼ Neen Excellentie, in het algemeen belang zou ik U willen toeroepen: „U is op den verkeerden weg!” En Gij, indolente Hollanders, ik zou U bij de schouders willen grijpen, ik zou U door elkaar willen schudden en U willen toeroepen: Ontwaakt, bezint U voor het te laat is. Er staan hier groote cultureele belangen op het spel! D.

Foto W. H. Dingeldein

ACHTER HET LANDHUIS

ALOË
VARIEGATA

DOOR G. KROMDIJK

DE Aloë variegata, beter bekend onder den naam van tijger-Aloë of Patrijsveer, is zeker een van de mooiste vetplanten die wij kennen. Trad de groote liefhebberij voor vetplanten en Cactussen pas de laatste jaren sterk op den voorgrond, eenigszins anders is dit met de Aloës. ☼ Jaren geleden reeds was de Aloë variegata bekend, en trof men haar bij liefhebbers reeds veelvuldig aan. Dit is dan ook geen wonder, daar ze tot een van de beste kamerplanten gerekend kan worden. Soms hoort men beweren:

ons huis deugt niet voor vetplanten, want het is er veel te donker. In veel gevallen kan zoo iemand inderdaad gelijk hebben, daar de meeste vetplanten echte zonnekinderen zijn. ☼ Geheel anders is dit echter met Aloë variegata, deze toch verdraagt geen felle zon, ze doet het zelfs nog best voor een raam op het Noorden, hoewel ze in den winter wel graag wat zonniger staat. De plant behoort tot de familie der Liliaceën en is uit Zuid-Afrika afkomstig, waar ze door een Hollander, van der Stel, den toenmaligen Gouverneur, in 1701 naar ons land werd verzonden. Ze heeft prachtige, driekantige bladeren, die rijk met witte vlekken en strepen versierd zijn. Ze groeit driekantig omhoog, terwijl haar bladeren dakpansgewijze over elkaar sluiten. ☼ Bloeien de meeste Aloës met onbetekenende bloemen, geheel anders is dit met Aloë variegata: deze toch bloeit met een 20 tot 30 cm langen bloemstengel, waaraan zich een vrij groot aantal rood gekleurde klokvormige bloemen bevinden. Een groot voordeel is tevens, dat ze in tegenstelling met vele andere vetplanten in den winter of in het vroege voorjaar bloeit. Hier uit volgt dus ook, dat we de plant in het najaar niet droog mogen houden, doch behoorlijk water moeten geven, daar ze voor de knopvorming veel vocht nodig heeft. Met het sproeien zij men echter zeer voorzichtig; het water blijft in de bladholtes staan, waardoor kans op rotting ontstaat, indien het vocht niet spoedig opdroogt. Tijdens den zomer maakt ze dus eigenlijk haar rusttijd door, zoodat wij dan wat minder water geven. ☼ In den zomer moet men haar vooral niet op een zonnige plaats laten staan, daar er dan of brandvlekken of een gele kleur op de mooi geteekende bladeren ontstaan. ☼ Deze verschrompelen daardoor en worden van onderen kaal. ☼ De vermeerdering geschiedt en door zaaien en door het voortkweken der jonge plantjes, die zich na enkele jaren onder aan de oude moederplant vormen. ☼ Heeft men een mooi gekleurd en goed gevormd exemplaar, dan doet men verstandiger langs ongeslachtelijken weg te vermenigvuldigen. Men is er dan van verzekerd, dat deze

ALOË VARIEGATA

(Afb. uit A. J. Herwig, „Bloemen en Planten in Huis”, uitg. N.V. Uitg. Mij. „Kosmos”)

ZONDAGSRUST OP EEN HOEVE TE OUDERKERK A/D IJSEL

jonge plantjes in alle opzichten gelijk aan de moederplant zijn. Toch is ook de vermenigvuldiging door middel van zaaien voor den liefhebber een aardige bezigheid. ☼ Het zaaien dient in het voorjaar te geschieden. Men zaait in platte schotels, gevuld met een fijn gezeefde, zandige aarde. Het gezaaide dekt men met een glasruit af, waarover een krant om het uitdrogen tegen te gaan. Zoodra de zaailingen opkomen, worden papier en ruit verwijderd, om daarna de plantjes, als ze hanterbaar zijn, te verspenen. Later worden ze opgepot, waarna men ze verder met de andere succulenten kan opkweken.

De jonge herder

(Vervolg en slot van bladz. 135)

DAT Adam, met vertwijfelde blikken, in het graf staarde van den vriend, die als eenige hem had kunnen wijzen, dat een moeilijk en gevaarlijk leven te bedwingen is. Dit eene echter kwam allen vreemd en bijna onbegrijpelijk voor, dat Laban uit het buurdorp als een rade-looze aan het graf stond en met sidderende handen aarde strooide op het graf van zijn overwinnaar. Er was geen reden om te vermoeden, dat laat berouw over een kinderhaat hem vervulde en het zal wel zóó geweest zijn, dat hij zich het gemeenschappelijke van ambt en lot bewust was, wellicht ook het gemeenschappelijke van den roem, en dat hij in den doode nu een stuk van zichzelf zag, van een moeilijk en karig leven, dat door het noodlot het eerst gegrepen werd, toen dit de meedogenlooze oogen richtte op den vrede van een arm dorp. ☼ Daarna heeft de oorlog nog meermalen over de streek heen en weer gegolfd. Hij heeft velden omgewoeld en huizen in de asch gelegd. Hij heeft ook den muur van zwerfstenen om het kerkhof omgeworpen en zijn rood, gloeiend licht geslingerd in het duister van opengereten graven. Maar hij heeft het eenhoofd van Michael geplaatst is en dat volgens den wensch van meester Elwenspök de woorden draagt: Michael, de zoon eener weduwe.